

RADA FUNDACJI

Halina Bortnowska-Dąbrowska   Marek Antoni Nowicki
Jerzy Ciemniwski   Teresa Romer
Janusz Grzelak   Mirosław Wyrzykowski
Michał Nawrocki

ZARZĄD FUNDACJI

Prezoo: Danuta Przywara
Wiceprezes: Maciej Nowicki
Sekretarz: Piotr Kładoczny
Skarbnik: Elżbieta Czyż
Członek Zarządu: Janina A. Kłosowska

Warszawa, dn. 9 lutego 2016 r.

L. Dz. 283/2016/JB

Sąd Apelacyjny w Szczecinie
II Wydział Karny
ul. Mickiewicza 163
71-165 Szczecin

Sygn. akt Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp: II Kop 45/16, PO I Oz. 09.2016

**Opinia Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka dotycząca stosowania tymczasowego
aresztowania wobec Pana Erdal Gokoglu**

I. Stan faktyczny

Wedle informacji przekazanych Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka przez obrońcę Pana Erdal Gokoglu, obywatela Turcji i Belgii, postanowieniem z dnia 26 stycznia 2016 r., sygn. akt II Kp 45/16, Sąd Okręgowy w Gorzowie Wlkp. zastosował wobec niego środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres 40 dni, tj. do dnia 4 marca 2016 r. do godziny 14.25. Obrońca Pana Gokoglu wniósł zażalenie od tego postanowienia jak również wniosek o uchylenie zastosowanego środka. Tymczasowe aresztowanie zostało zastosowane w związku z zapowiedzią złożenia przez władze Republiki Turcji wniosku o jego wydanie celem przeprowadzenia przeciwko niemu postępowania na terytorium Turcji.

Z dokumentów przekazanych przez obrońcę Pana Gokoglu wynika, iż został on oskarżony przez władze tureckie o przestępstwo stanowiące odpowiednik art. 258 § 2 polskiego kodeksu karnego. Ponadto władze tureckie wydały wobec niego nakaz aresztowania. Z otrzymanych dokumentów wynika także, że w 2007 r. władze belgijskie nadały Panu Gokoglu status uchodźcy.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka (HFPC) jest organizacją pozarządową zajmującą się od ponad 20 lat działalnością na rzecz praw człowieka, w tym także udzielaniem pomocy prawnej cudzoziemcom przebywającym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Fundacja nie prowadzi własnych badań dotyczących sytuacji praw człowieka w krajach pochodzenia cudzoziemców, którym udziela pomocy, natomiast podczas działań na rzecz klientów korzysta z powszechnie dostępnych i wiarygodnych raportów przygotowanych przez renomowane organizacje rządowe, pozarządowe i międzynarodowe.

Poniższa opinia dotyczy zasadności stosowania tymczasowego aresztowania wobec Pana Gokoglu w świetle istnienia przeszkód do wydania postanowienia o wydaniu go władzom tureckim.

II. Wpływ prawa międzynarodowego i prawa UE na dopuszczalność wydania osoby, której nadano status uchodźcy

Wedle przedstawionych dokumentów władze belgijskie w 2007 r. nadały Panu Gokoglu status uchodźcy. Decyzja ta oznacza, że władze belgijskiej uznały, iż Pan Gokoglu jest zagrożony prześladowaniami przez władze jego kraju pochodzenia.

Konwencja dotycząca statusu uchodźców sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Polska przystąpiła do niej w 1991 r.¹) stanowi w art. 33 ust. 1 że żadne umawiające się państwo nie wydali ani nie zawróci w żaden sposób uchodźcy do granicy terytoriów, gdzie jego życiu lub wolności zagrażałoby niebezpieczeństwo ze względu na rasę, religię, obywatelstwo, przynależność do określonej grupy społecznej lub przekonania polityczne (jest to tzw. zasada *non-refoulement* lub niezawracania). Według stanowiska Wysokiego Komisarza

---

¹ Oświadczenie rządowe w sprawie przystąpienia przez Rzeczpospolitą Polską do Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, sporządzonej w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz. U. z 1991 Nr 119, poz. 516)

ONZ do Spraw Uchodźców (UNHCR) zasada ta ma zastosowanie do każdej formy zawrócenia takiej osoby, w tym także ekstradycji².

Należy wskazać, że Konwencja Genewska dotycząca statusu uchodźców stanowi część polskiego prawa. Biorąc pod uwagę wspomniany wyżej art. 33 ust. 1 Konwencji Genewskiej statuującej zasadę *non-refoulement* oraz art. 9 Konstytucji RP, wedle którego Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego należy stwierdzić, że okoliczność ta stanowi przeszkodę do wydania Pana Gokoglu władzom tureckim. Stanowisko to znajduje odzwierciedlenie w orzecznictwie - w postanowieniu z dnia 29 grudnia 2004 r. (sygn. akt II AKz 508/04) Sąd Apelacyjny we Wrocławiu stwierdził, że status uchodźcy nadany we Francji – państwie członkowskim UE oraz stronie Konwencji w sprawie statusu uchodźców, stanowi przesłankę niedopuszczalności wydania. Uzyskanie statusu uchodźcy na terytorium RP jako na przesłankę stwierdzenia niedopuszczalności wydania wskazał także Sąd Okręgowy w Warszawie w postanowieniu z dnia 3 lipca 2013 r. (sygn. akt VIII Kop 84/13).

Ponadto okoliczność nadania statusu uchodźcy w oparciu o Konwencję w sprawie statusu uchodźców jako przesłanka przeciwko wydaniu uchodźcy do jego kraju pochodzenia znajduje także podstawę w prawie UE. Karta praw podstawowych UE w Artykule 18 stanowi, że państwa członkowskie UE gwarantują się prawo do azylu z poszanowaniem zasad Konwencji genewskiej z 28 lipca 1951 roku i Protokołu z 31 stycznia 1967 roku dotyczących statusu uchodźców oraz zgodnie z Traktatem o Unii Europejskiej i Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (zwanych dalej „Traktatami”). Należy stwierdzić, że „azyl” w rozumieniu Karty praw podstawowych oznacza status uchodźcy³ nie zaś azyl w rozumieniu art. 604 § 1 pkt 1 kpk, który jest instytucją prawa polskiego. Jak wspomniano wyżej, jednym z uprawnień wynikających z posiadania statusu uchodźcy jest zasada *non-refoulement* przewidziana w art. 33 ust. 1 Konwencji Genewskiej, rozumiana jako zakaz wydalania lub zawracania uchodźców do granic terytoriów, na których ich życie lub wolność byłyby zagrożone. Zasada ta ma charakter bezwzględny.⁴

Karta praw podstawowych UE w art. 51 ust.1 stanowi, że jej postanowienia mają zastosowanie do Państw Członkowskich wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo

---

² UN High Commissioner for Refugees, UNHCR Note on the Principle of Non-Refoulement, November 1997. Dostępny na: <http://www.refworld.org/docid/438c6d972.html>

³ Artykuł 18 Karta praw podst. UE red. Wróbel 2013, wyd. 1/Potyrała, Legalis el.

⁴ Artykuł 18 Karta praw podst. UE red. Wróbel 2013, wyd. 1/Potyrała, Legalis el.

Unii. Należy stwierdzić, że kwestia udzielania statusu uchodźcy i korzystania z uprawnień związanych ze statusem uchodźcy jest regulowana prawem UE. Artykuł 21 ust. 1 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (wersja przekształcona) stanowi, że państwa członkowskie, zgodnie ze swoimi zobowiązaniami międzynarodowymi, przestrzegają zasady *non-refoulement*.

Zdaniem HFPC, przy rozpatrywaniu niniejszej sprawy należy także wziąć pod uwagę, że w raporcie organizacji Fair Trial International z listopada 2013 r. wskazano, że szereg państw świata wykorzystuje system INTERPOL przeciwko przeciwnikom politycznym a także przeciwko uchodźcom. Raport ten wzbudził niepokój posłów do Parlamentu Europejskiego, którzy wystąpili do Wysokiego Komisarza UE ds. Spraw Zagranicznych oraz do Komisji Europejskiej stwierdzając, że system INTERPOL jest nadużywany przeciwko osobom, które opuściły swój kraj z powodów politycznych, z czego wiele z nich jest uchodźcami mieszkającymi w Unii Europejskiej.⁵

III. Sytuacja praw człowieka w Turcji

Według Raportu Roczego Amnesty International z lat 2014/2015 wynika, osoby oskarżone o przestępstwa na tle terrorystycznym i związane z przestępczością zorganizowaną są wciąż zagrożone skazaniem na podstawie niewystarczających dowodów. W Raporcie Amnesty International stwierdzono także, że nieco zmniejszyła się liczba doniesień o stosowaniu tortur w miejscach pozbawienia wolności w Turcji.⁶

Według raportu Departamentu Stanu USA na temat przestrzegania praw człowieka w 2014 r. warunki panujące w tureckich jednostkach penitencjarnych nie spełniają standardów międzynarodowych. W niektórych więzieniach problem stanowi przepełnienie.

---

⁵ Political Abuse of INTERPOL systems 26 November 2013 <http://www.fairtrials.org/wp-content/uploads/Fair-Trials-International-MEPs-letter-on-INTERPOL-and-human-rights.pdf>

⁶ Raport jest dostępny na stronie: <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/turkey/report-turkey/>

Departament Stanu USA powołując się na lokalne organizacje praw człowieka stwierdza, że więźniom często brakuje odpowiedniego dostępu do wody pitnej, ogrzewania, wentylacji i oświetlenia. Raport wskazuje również na brak odpowiedniej opieki zdrowotnej, w szczególności niewystarczającą liczbę lekarzy. Raport wskazuje również, że prokuratorzy mają dyskrecjonalną władzę, w szczególności opartą o prawo antyterrorystyczne, do przetrzymywania więźniów, którzy zostali uznani za stwarzających zagrożenie, niezależnie od raportów medycznych potwierdzających u nich poważną chorobę.

Według raportu Departamentu Stanu USA w Turcji uwięzione są setki więźniów politycznych należących do całego spektrum politycznego, w tym także dziennikarze, funkcjonariusze partii politycznych i nauczyciele akademicy. Rząd twierdzi, że osoby te są oskarżone o członkostwo lub wspieranie organizacji terrorystycznych. Pomimo niedawnych zmian w stosowaniu prawa antyterrorystycznego, prokuratorzy wciąż stosują szeroką definicję terroryzmu i zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego. Według informacji z tureckiego Ministerstwa Sprawiedliwości, na dzień 18 sierpnia 2014 r., w oparciu o zarzuty terrorystyczne w aresztach śledczych przebywało 930 osób a w zakładach karnych 4889 osób.

III. Stanowisko w sprawie

Zdaniem HFPC nadanie Panu Gokoglu statusu uchodźcy przez władze Belgii stanowi przesłankę do wydania postanowienia o odmowie wydania go władzom tureckim.

Ponadto istnieje uzasadniona obawa, że w przypadku wydania Pana Gokoglu do Republiki Turcji doszłoby do naruszenia jego praw i wolności m.in. poprzez osadzenie go w warunkach naruszających prawa człowieka, co również jest przesłanką do odmowy wydania go władzom tureckim w oparciu o art. 55 ust. 4 Konstytucji RP oraz art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

W takiej sytuacji, gdy w sprawie występują przeszkody ekstradycyjne, stanowi to argument za odstąpieniem od stosowania przynajmniej od tymczasowego aresztowania i zastosowaniem innego środka zapobiegawczego, a nawet za odstąpieniem od stosowania środków zapobiegawczych w ogóle (Paprzycki Lech Krzysztof (red.), Komentarz aktualizowany do art. 425-673 Kodeksu postępowania karnego LEX/el. 2015). Zdaniem HFPC w sytuacji, gdy sąd uzna, iż w konkretnej sprawie zachodzi przeszkoda ekstradycyjna, wówczas nie ma

potrzeby zabezpieczyć postępowania ekstradycyjnego, które w świetle istnienia przeszkód ekstradycyjnych zakończy się wydaniem postanowienia o odmowie wydania ściganego.

W imieniu Zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka:

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
PREZES ZARZĄDU
Danuta Przywara
Danuta Przywara

Osoba odpowiedzialna za prowadzenie sprawy z ramienia HFPC:

Jacek Białas

Program Pomocy Prawnej dla Uchodźców i Migrantów

tel.: 022-5564466

fax.: 022-5564450

e-mail: j.bialas@hfhr.org.pl